

Gea Norvegica Geopark

United Nations
Educational, Scientific and
Cultural Organization

Gea Norvegica
UNESCO
Global Geopark

Gea Norvegica UNESCO Global Geoparks strategi for perioden 2017-2021

Basert på geoparkens tidligere strategidokumenter, er aktivitetene i hovedsak konsentrert om to områder: undervisning og næringsutvikling. Styret og administrasjon skal også ha fokus på å styrke den finansielle situasjonen. I tillegg er det av stor betydning at vår geopark er aktiv deltager i det global nettverkets ulike fora.

Gea Norvegica geoparks visjon, formål og mål går fram av selskapsavtalens paragraf 4:

§ 4 Formål og ansvarsområde

Selskapet har som formål, gjennom en felles organisasjon, å tilrettelegge og forestå en god og informativ presentasjon av områdets geologiske naturarv. Dette omfatter også å vise sammenhenger mellom geologisk mangfold og betydningen dette har for menneskene i dag, i fortid og i framtid (herunder biologisk mangfold, miljøforhold, samfunnsutvikling, kultur, jordbruk, utnyttelse av geologiske naturressurser m.m.). Gea Norvegica Geopark har følgende visjon og hovedmål:

Visjon: Gea Norvegica Geopark skal spre kunnskap om vår geologiske naturarv og sammenhengene mellom geologiske prosesser og vår eksistens.

Overordna mål:

Gea Norvegica Geopark skal være en UNESCO Global Geopark og skal:

- Formidle geologiens betydning for samfunnet.
- Arbeide for bærekraftig bruk av den geologiske naturarven.
- Tilrettelegge regionens geologiske attraksjoner
- Synliggjøre regionens geologiske, historiske, kulturelle og økologiske kvaliteter.
- Bruke natur- og kulturarven til å styrke identitet og stolthet.

Verdier som skal styre virksomheten

- Mangfold
- Tverrfaglighet
- Samfunnsnytte
- Opplevelse

Geoparkens innbyggere skal vite at de bor i en geopark, gjennom synlighet via skilt, trykt materiale, turer og arrangementer og mediedekning. Ambisjonen er at egne innbyggere skal vite hva geoparken står for og gjør. Vi har et klart mål om at natur- og kulturinteresserte innbyggere og besøkende kan få ny kunnskap og forståelse om sitt miljø og historie, med grunnlag i den lokale geologiske historien og geoparkens mange aktiviteter og tilbud. Vår geopark ble medlem av Global Geoparks Network (GGN) i 2006 som første geopark i Norden. At Gea Norvegica har kvaliteter som gjør at vi er med i dette nettverket brukes aktivt i markedsføringen.

UNESCO Global Geoparks ble etablert i 2015 og GGN ble med dette både partner i et UNESCO program og innehaver av en helt ny UNESCO benevnelse. Med dette er vi blitt en UNESCO Global Geopark og har rett til å bruke en ny UNESCO-logo, noe vi vil bruke i all videre markedsføring. Dette mener vi er et godt verktøy for å fange folks interesse og er et uttrykk for den kvaliteten som vår geopark har. Å bli, og ikke minst forbli, en UNESCO Global Geopark er en krevende prosess og mange krav må oppfylles.

For å være en UNESCO Global Geopark (UGG) må man ha en geologisk naturarv av internasjonal betydning. For Gea Norvegica Geopark er dette oppfylt ved mange av våre lokaliteter: Fen-vulkanen i Nome, larvikittforekomstene i Larvik, Siljan og Lardal, de mektige istidsavsetningene på Mølen og Jomfruland/Stråholmen, mineralforekomstene i Kragerø, Bamble og Porsgrunn, de fossilrike kalksteinene i Skien, Porsgrunn og Bamble, jernforekomster i Skien, for å nevne noen. Alle disse har stor publikumsappell og mange av områdene har også stor kulturhistorisk verdi. Dette, sammen med landskap, all annen naturhistorie og ikke minst lokalsamfunnene innenfor geoparkens grenser, gjør oss til en UGG. Alle aktivitetene som skjer i geoparken i dag, som undervisning, guidede turer, deltagelse på ulike arrangementer, informasjonsskilt, utstillinger, foredrag og aktiv deltagelse i det globale geoparknettverket, er nødvendige for å opprettholde statusen som en UGG.

Medlemskap i det globale geoparknettverket gjelder for fire år av gangen. Hvert fjerde år foretas en såkalt revalidering. Dette er en omfattende prosess, med innsending av ulike rapporter i forkant, egenrevisning av status på alle geoparkens arbeidsområder og organisering, og et 3-4 dager langt besøk av to geoparkspesialister, utpekt av UNESCO. Det skrives så en rapport, og resultatet kan bli enten såkalt «grønt kort» med nytt 4-årig medlemskap, eller «gult kort», 2-åring medlemskap. Da har man disse to årene til å rette opp årsakene til det gule kortet. Uansett gult eller grønt kort, er det alltid med en liste med forslag til forbedringer – ingen geopark er ferdigutviklet eller perfekt.

Alle nye søknader om å bli en global geopark og rapporter fra revalideringer blir nå behandlet i UNESCO Global Geopark Council, et ekspertpanel nedsatt av UNESCOs generaldirektør, for så å bli endelig vedtatt i UNESCOs eksekutivråd. Gea Norvegicas daglige leder, Kristin Rangnes, er medlem av UGG Council, for perioden 2016-2020.

En UNESCO Global Geoparks aktiviteter knyttes opp mot tre hovedområder:

- *God forvaltning av geologisk naturarv,*
- *Geoturisme (bærekraftig næringsutvikling),*
- *Undervisning/formidling*

Samtidig skal en geoparks kulturhistoriske og biologiske arv inngå i formidlingen.

Bedre kunnskap om geoparken lokalt vil styrke alle disse tre hovedområdene. Samarbeidspartnere innen reiseliv spesielt og næringsliv generelt som vet mer om hva geoparken er og tilbyr, vil bety mye for geoparkens synlighet. Dette kan bidra til økt lokal stolthet over å bo i en UNESCO Global Geopark.

Med en liten stab er samarbeid særdeles viktig om målene skal oppnås. Det er selvsagt ikke alle nødvendige kompetanser som forefinnes i staben, for eksempel har vi ikke reiselivskompetanse eller personer med kulturhistorie i fagkretsen i personalet. Det er av stor betydning at kompetanse som er hos eierne kan benyttes av geoparken, noe som også fungerer.

I 2017 skal Geoparken revalideres for tredje gang, nå for første gang som UNESCO Global Geopark. Det grønne kortet som ble tildelt i 2013 skal opprettholdes ved hjelp av oppnådde mål i perioden. Forbedringspunktene som er rapportert tilbake etter siste revalidering, gir ikke grunnlag for endret kurs i Geoparkens drift. Imidlertid vil framdrift og at vi har fokusert på foreslåtte forbedringspunkter tillegges stor vekt. Å oppnå grønt kort etter etableringen av UNESCO Global Geoparks vil være mer krevende enn før. UNESCO Global Geoparks Council hadde sitt første møte høsten 2016, og det var et betydelig økt fokus på geoparkens grenser, økonomi, geologikompetanse i staben, aktive eiere, synlighet av globalt nettverk og egen geopark, aktiv del i lokal næringsutvikling, fokus på bærekraftig utvikling, aktiv deltagelse i geoparknettverket, samspill med lokale partnere og lokale utdanningsinstitusjoner samt andre strategiske partnerskap. Alt må være på plass for å oppnå det beste resultatet.

Strategien trekker fram to hovedsatsningsområder og for å nå strategiske mål er det av stor betydning at dagens aktiviteter opprettholdes og videreutvikles. I dette inngår guidede turer, ulike foredrag, oppfølging av pågående prosjekter, nye prosjekter etc. Det samme gjelder utvikling av informasjonsmateriell, som skilt, brosjyrer, nettider og andre digitale løsninger. Vi må også følge med på hva som skjer med vår geologiske naturarv i forhold til forvaltning.

NYE FORUTSETNINGER

Geoparken ble etablert i 2006, men aktiviteten skjøt ikke skikkelig fart før 2009/2010. I 2015 ble en viktig milepel nådd med etableringen av UNESCO Global Geoparks. Dette innebærer store muligheter innen markedsføring av regionen og må også benyttes til å styrke geoparkens finansiering utover dagens modell.

Basert på dagens finansiering er imidlertid staben redusert pr. dato med 60 % stilling, noe som påvirker den lokale aktiviteten. Innenfor dagens ramme er det ikke forsvarlig å øke bemanningen. Målet om en styrket økonomi både gjennom at deltagere betaler for aktiviteter arrangert av Geoparken og sponsoravtaler, ligger fast. Praktiske løsninger for å kunne ta betalt for flere arrangementer vurderes fortløpende i styret, det er en rivende utvikling innen tekniske løsninger for slik betaling.

Det har i tidligere planer vært et uttalt ønske om å søke midler fra sponsorer og forsøke å få til spesielt innen undervisning med støtte fra oljeindustrien. Utviklingen i 2016 for viser at det bør sees til andre bransjer for å søke eventuelle sponsormidler.

Det pågår for tiden reformer innen kommuner og regioner. Samtidig foregår det strukturendringer innen reiseliv. Utfallet er ikke klart, men vil kunne innebære nye samarbeidsarenaer og muligheter.

En viktig milepel i 2015 var innflytning i egne lokaler på Porsgrunn Porselen. Disse lokalene

videreutvikles til et lite informasjons- og kunnskapscenter, i tillegg til å huse administrasjonen.

Etter etableringen av UNESCO Global Geoparks legges det enda mer vekt på å dokumentere videreutvikling og framdrift i fireårsintervaller. Det er også et økende fokus på i hvilken grad geoparken drives etter prinsipper om bærekraft, i vid forstand. Under UNESCOs generalkonferanse i 2015 ble UNESCOs «2030 Sustainable development goals – 17 goals to transform our world» (<http://en.unesco.org/sdgs>) vedtatt. Geoparkenes aktiviteter kan inngå i flere av disse målene, og dette kommer til å bli en del av den årlige rapporteringen til geoparknettverket og fireårsrapportene til UNESCO. På bakgrunn av dette kan vi forvente enda mer krevende framtidige revalideringer og at det grønne kortet kanskje kan bli vanskeligere å oppnå.

Globalt fokus på miljø og på naturvitenskap gir også muligheter. Perspektivet på nettopp bærekraft og naturfag er allerede forankret lokalt i vår geopark.

UNESCO Global Geoparks har ført til ny organisering av det globale geoparknettverket og nye roller. GGN måtte danne en «non-profit association» for å bli partner i det nye samarbeidet med UNESCO. Daglig leder Kristin Rangnes er kasserer i denne assosiasjonen, og dette, sammen med rollen som medlem i UGG Council, har gitt vår geopark en sentral rolle i det globale nettverket. Fortsatt er Kristin Rangnes også nestleder i den europeiske delen av GGN, European geoparks network (EGN).

Fra 2016 er det noen rutiner som er endret. Enkelte dokumenter fra geoparkene til UNESCO må sendes gjennom offisielle kanaler, som for eksempel et lands nasjonale UNESCO-kommisjon. Det enkelte medlemsland kan avgjøre om det offisielle organet skal være et departement eller UNESCO kommisjonen. For Norges del er det bestemt at Norges Geologiske Undersøkelse (NGU) er delegert dette ansvaret, fra Nærings- og fiskeridepartementet. Rapporter og eventuelle nye søknader vil derfor bli behandlet i Norsk komite for geoarv og geoparker; en komite ledet av NGU og med deltagelse av alle norske globale geoparker, samt andre relevante institusjoner.

SATSNINGSOMRÅDENE

Hovedvirksomheten i geoparken skal fortsatt knyttes til områdene *undervisning/formidling* og *næringsutvikling*. For begge disse satsingsområdene er det formidling i vid forstand som er grunnleggende for å nå målene. Innen undervisning på alle nivåer, fra barnehage til høgskole/universitet, er det åpenbart at undervisning og formidling har glidende overganger. Når det gjelder næringsutvikling, er det viktig å se på de guidede turene og deltakelse på andre arrangementer som bidrag til generell reiselivsutvikling og markedsføring av området. Det er innenfor segmentet bærekraftig eller naturbasert reiseliv geoparken kan bidra mest til lokalt næringsliv. For at vi skal kunne nå våre mål i planperiodene, er også strategi rundt styrket finansiering et punkt i planen.

De to hovedsatsningsområdene dekkes begge i selskapsavtalens formulering: *Gea Norvegica Geopark skal formidle geologiens betydning, tilrettelegge regionens geologiske attraksjoner, synliggjøre de geologiske, historiske, kulturelle og økologiske kvalitetene og bruke natur- og kulturarven til å styrke identitet og stolthet.*

Undervisning/formidling

Geologi kan best læres i kombinasjon med uteundervisning og dette skaper en unik arena for tverrfaglig undervisning og for mulighetene til å vekke realfagsinteresse. Realfagskompetanse er viktig for fremtiden, og geologisk kunnskap trengs for videre utvikling av Norges energikilder, mineraler som trengs i samfunnet, forvaltning av ulike ressurser, hvordan vi skal bygge og bo. I 2016 er «det grønne skiftet» blitt et velbrukt begrep og geologisk kunnskap er også av betydning for å få til et grønt skifte.

Med de personalressursene som geoparken har til rådighet, forsøker vi å tilby opplegg som kan benyttes av skolene selv. Dette er spesielt hensiktsmessig på de lavere trinnene. Alle opplegg må knyttes til gjeldende lærerplaner og kompetansemål. Det vil også være viktig med oppmerksomhet rundt andre retningslinjer fra Utdanningsdirektoratet, eksempelvis tverrfaglighet.

Når skoler henvender seg til geoparken med ønske om undervisning, stiller vi oppså langt vi kan. Henvendelsene gjelder for en stor del uteundervisning, men vi har også undervisning inne og ser at kombinasjonen gir best utbytte.

Skoler innenfor geoparkens åtte kommuner, samt videregående skoler i Telemark og Vestfold, betaler ikke for undervisningen. Unntatt herfra er private skoler, som betaler noe. Høgskolen i Telemark har vi faste opplegg for, de betaler for dette. Det er over 100 skoler innenfor geoparkens virkeområde.

Hva skal vi gjøre?

- Læringsopplegg for de viktigste lokalitetene i geoparken. Disse skal være tilgjengelige digitalt og må kunne brukes både med og uten videre støtte fra Geoparken. Ulike animasjoner kan illustrere geologiske prosesser, til dette må vi regne med behov for ekstern bistand.
- Oppleggene kan egne seg for og tilpasses ulike skoletrinn, basert på at kompetansemål oppgis i bolker i lærerplanene.
- Kurs for lærere for å øke geologisk kunnskap. Kurs må være knyttet til oppleggene som utvikles rundt geoparkens lokaliteter. I samarbeid med eierkommunene må vi forsøke å finne anledninger der lærere fra flere skoler er samlet og hvor et slikt kurs for eksempel kan være ett av flere valg. En mer tidkrevende løsning er å samle interesserte lærere på hver skole.
- I alle kommunene kan det også lages opplegg tilpasset lokal geologi og historie (jfr. opplegg i Bamble kommune 2013), men dette må skje i samarbeid med skoleledelsen.

Basert på erfaringene fra Bamble-prosjektet og i samsvar med læreplaner, økes interessen for lokale opplegg når de har preg av tverrfaglighet. Naturfag, selv om hovedvekten er på geologi, i samspill med lokal historie og kultur øker mulighetene for at skolene tar oppleggene i bruk. Dette kan utvikles til en nasjonal modell, og Geoparken kan være ledende innen slik formidling til skolene. Det er viktig å ha Geoparkens visjon om å styrke identitet gjennom økt kunnskap om eget bosted med i planer rundt undervisningen.

Næringsutvikling:

Næringsutvikling vil for vår geoparks del hovedsakelig bety bidrag til økt turisme og bruk av området og gjennom dette økt aktivitet for ulike bedrifter. Geoparken driver egen attraksjonsutvikling, formidling og partnerutvikling. For perioden satses det på aktiviteter som fører til økt kjennskap til geoparken lokalt og nasjonalt, langs de samme linjer som man har jobbet etter de siste år. Det er behov for en strategi for å øke kunnskap innen reiselivsrelaterte næringer.

Geoparkpartnerne er en sammensatt gruppe og det må gjøres avtaler med partnere som ønsker å inngå et forpliktende samarbeid med Geoparken; til *felles* nytte. Den viktigste arenaen å samarbeide om er alt som handler om økt attraksjonskraft. Visitselskaper og andre turismeaktører, lokalmatmarked, overnatting, opplevelser – det er mange å velge blant, men det er viktig for geoparken med bærekraft og kvalitet. Geoparken kan også se på mulighetene for å søke midler til å lede prosjekter innen stedsutvikling, reiselivsutvikling (grønt reiseliv, opplevelsesturisme etc.) for på den måten øke egen kraft i lokal næringsutvikling, men dette vil være avhengig av at det inngår personalressurser i prosjektet.

Vi skal ha fokus på hvordan vi sprer kunnskap om Geoparken og våre aktiviteter, samtidig som vi hele tiden tilbyr kvalitetsopplevelser som gjør at folk kommer tilbake for mer.

En plan for god synlighet i alle kommunene må utformes sammen med kommunene. Den nye UNESCO logoen må brukes overalt. Vertsrollsrollen må styrkes (samarbeidspartnere) for å utvikle et stabilt system for utplassering av informasjonsmateriell og som kontaktpunkter utenfor kontor/hovedbesøksenter.

Finansiering:

Den sentral oppgaven i den langsiktige strategien er å sikre stabil finansiering på et høyere nivå enn pr. 2016. Dette påvirker flere av tiltakene og gjennomføringen av disse. Styret og administrasjonen må jobbe mot nasjonale midler. Det må søkes et samarbeid med styre/administrasjon i andre norske UNESCO globale geoparker for å få til dette.

Til strategiplanen utarbeider administrasjonen årlig handlingsplan som framlegges for styret.

Porsgrunn 01.02.17

Styrets strategi for perioden 2017-2021 vedtas.